

1882

KONYA TİCARET ODASI
KONYA CHAMBER OF COMMERCE

**FAİZSİZ SİGORTACILIK KAVRAMI: “TEKAFÜL”-
KATILIM SİGORTACILIĞI**
M. MUSTAFA AKKAN

Araştırma Raporu

Ekonomik Araştırmalar ve Proje Müdürlüğü

KONYA
Ekim, 2017
www.kto.org.tr

1882
KONYA TİCARET ODASI
KONYA CHAMBER OF COMMERCE

FAİZSİZ SİGORTACILIK KAVRAMI: “TEKAFÜL”- KATILIM SİGORTACILIĞI

M. MUSTAFA AKKAN

1.GİRİŞ	2
2.KATILIM SİGORTASI NEDİR?	3
2.1.Katılım Sigortacılığının Temel İlkeleri Nelerdir?	3
2.2.Danışma Komitesi Nedir, Görevleri Nelerdir?	3
3.BAKİYE İADESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ	4
4.ŞEFFAFLIK VE BİLGİLENDİRME	4
5.KATILIM SİGORTACILIĞI İLE GELENEKSEL SİGORTACILIK ARASINDAKİ FARKLAR	5
6.SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	6
7.KAYNAKÇA	7

1882
KONYA TİCARET ODASI
KONYA CHAMBER OF COMMERCE

FAİZSİZ SİGORTACILIK KAVRAMI: “TEKAFÜL”- KATILIM SİGORTACILIĞI

M. MUSTAFA AKKAN

1. GİRİŞ

Katılım sigortacılığı ya da tekafül (dayanışma) sigortacılığı ifadeleri ülkemizde son bir yıldır sıklıkla tartışılmaktadır. Ülkemiz, katılım anlayışı ile ilk olarak 1980’li yılların başında tanışmakla beraber, bu yıllarda özel finans kurumu olarak adlandırılan şirketler, ülkemizde ilk olarak faizsiz bankacılık yapmaya başlamışlardır. Bu şirketler ile kredi mevduat ilişkisine giren kişi veya kuruluşlar, faizden değil, paranın işletilmesinden doğan kazancı paylaşmaktadırlar. Faiz yerine kara ya da zarara katılım söz konusu olmaktadır. 2006 yılına gelindiğinde Bankacılık Kanunu’nda düzenlemeler yapılmış ve bu tarihten itibaren bahsedilen kuruluşlar Katılım Bankası olarak adlandırılmaya başlanmıştır.

Katılım olgusunun bankacılık yönü düzenlendikten sonra benzer bir yaklaşım sigortacılık sektörü için de konuşulmaya başlanmış, hatta bazı sigorta şirketleri henüz yasal düzenleme yapılmadan faizsiz sigortacılık faaliyetlerine başlamıştır.

Katılım sigortacılığı çalışma usul ve esasları yönetmeliğinin Resmi Gazete’de yayımlanmasıyla birlikte ise, faizsiz sigortacılığın resmi sınırları çizilmiştir. Yönetmelik, hem şirketler tarafını hem de tüketici haklarını koruyan hükümler getirmektedir. **20 Aralık 2017’de yürürlüğe girecek düzenlemelerle katılım sigortacılığı belli standartlara kavuşacaktır.** Türkiye’de faiz hassasiyeti olan birey sayısı ciddi büyüklüktedir. Düzenleme sektörde büyümeyi sağladığı gibi kaliteyi de artıracaktır. Ayrıca yabancı sermaye girişinin hızlanması amaçlanmaktadır.

Mevzuat, faiz hassasiyeti olan ve sigortacılığa uzak duran tüketicilere özellikle güven veren ve faizsiz sigortacılığa belirli bir hizmet ve uygulama standardı getirmesi açısından oldukça önemli durumdadır. Sistemin uygulanmasında kritik iki nokta bulunmaktadır: Birincisi sistem baştan sona faizsiz esaslara göre yönetilmektedir. İkincisi ise katılımcıya belli bir süre sonunda para iadesi yapılmaktadır.

2.KATILIM SİGORTACILIĞI NEDİR?

Katılımcıların kendileri ile diğer katılımcıların tazminat ve/veya birikim ödemelerine ilişkin taleplerinin karşılanmasını teminen oluşturulan risk fonuna katkıda buldukları, söz konusu fonun sigortacılık faaliyeti yapmasına izin verilmiş bir sigorta şirketi tarafından katılım finans ilkelerine uygun olarak yönetildiği ve ortak risk paylaşımı ile dayanışma esaslarına dayanan sigorta türüdür.

Katılım” veya “tekafül” sigortacılığı olarak kullanılan tanım Türkiye’de çoğunlukla katılım sigortacılığı olarak kullanılmaktadır. Arapçadan gelen ‘tekâfül’, “karşılıklı garanti vermek”, “birbirine kefil olmak” anlamlarına gelmektedir. Bu sigortanın temel amacı sigortalıların karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma amacı ile bir araya gelmesi ve toplanan katkı paylarının riske maruz kalan kişiler tarafından kullanılmasıdır. Katılım sigortacılığı; değişik fertlerin birleşerek, içlerinden zarara maruz kalan katılımcıların zararının tazmin edilmesi üzerine yaptıkları bir yardımlaşmadır. Bu sistemde toplanan paralar yardımlaşma sandığı olarak adlandırılan prim havuzunda birikir ve üye olan kişilerden (poliçe sahipleri) riskli durumda olanların zararları bu havuzdan tazmin edilir.

2.1.Katılım Sigortacılığının Temel İlkeleri Nelerdir?

- Yardımlaşma unsurunun/amacının bulunması,
- Primlerin toplandığı havuzun poliçe sahiplerine ait olması, şirkete ait bir mülkiyetin bulunmaması,
- Sermayedar ve sigortalılardan toplanan primlerin faizsiz ve Danışma Komitesi onayından geçmiş piyasa araçlarında (katılma hesapları, Kamu ve Özel Sektör Sukukları, BIST Katılım Endeksi, kıymetli metaller, altın, döviz vb.) değerlendirilmesi,
- Sigorta teminatı verilen konularda seçici davranılması,
- Fıkıh alanında ihtisas sahibi bir danışma komitesinden hizmet alınmasıdır.

2.2.Danışma Komitesi Nedir, Görevleri Nelerdir?

Mevcut sigorta sisteminden farklı olarak, katılımcıların katkılarından oluşan risk fonundaki birikimler, faizsiz finansal araçlarda değerlendirilmektedir. Şirket faaliyetlerinin faizsiz finans ilkelerine uygunluğu, bu şirketlerden ürün alan katılımcıların hak ve menfaatlerinin korunması amacıyla, İslam fıkıhı alanında uzman kişilerden oluşan bir Danışma Komitesi’nden görüş ve danışmanlık hizmeti alınarak denetlenmektedir.

Katılım sigortacılığı faaliyetinde bulunan şirketler, yaptıkları faaliyetlerin katılım sigortacılığı ile katılım finans ilkelerine uygunluğunun sağlanması ve takibi maksadıyla şirket bünyesinde danışma komitesi oluşturur veya söz konusu faaliyeti dışarıdan hizmet alımı ile gerçekleştirir. Danışma komitesi organizasyon yapısı içerisinde şirket yönetim kuruluna bağlı olarak faaliyet gösterir. Dışarıdan hizmet alımı yapılan danışma komitesi doğrudan şirket yönetim kuruluna raporlama yapar. Danışma komitesi başta şirket yönetimi olmak üzere bütün paydaşların etkisinden uzak ve bağımsız şekilde karar alır.

Danışma Komitesinin görevleri şunlardır:

- Şirket bünyesinde geçerli olan politika ve prosedürleri katılım finans ilkeleri kapsamında değerlendirmek,

- Katılım reasüransı veya reasürans alınmasını, katılım finans ilkeleri kapsamında onaylamak,
- Şirketin yatırım faaliyetlerinin katılım finans ilkelerine uygunluğuna ilişkin değerlendirme yapmak ve onay vermek,
- Katılım finans ve katılım sigortacılığı ilke ve uygulamaları hakkında şirketin yönetim kuruluna ve diğer ilgili birimlerine danışmanlık yapmak,
- Şirket bünyesinde yeni ürün geliştirme süreçlerine katılmak,
- Şirketin yıllık faaliyet raporlarında, şirket faaliyetlerinin katılım finans ilkelerine uygun olarak yürütüldüğüne ilişkin görüş vermek,
- Müşteriliğin talebi halinde gerekli bilgileri vermek veya gerekli çalışmaları yapmaktır. Danışma komitesi üyelerine ait bilgiler ile bu üyeler tarafından onaylanan katılım sigortacılığı faaliyetlerinin uygunluğunu gösterir belgelerin şirket internet sitesinde yayımlanması zorunludur.

3.BAKİYE İADESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Şirket, her dönem sonunda risk fonu için genel kabul görmüş aktüeryal ve katılım finans prensiplerine uygun şekilde bakiye hesaplaması yapar. Söz konusu hesaplama sonrası fonda oluşan açık veya fazla şirket internet sitesinde duyurulur.

Katılımcıların sözleşme öncesi veya sigorta sözleşmesinde açıkça bilgilendirilmesi şartıyla, söz konusu bakiyenin fazla vermesi durumunda, bu tutarın;

- Katkı primlerinin düşürülmesi için kullanılması,
- Gelecekteki öngörülemez riskler için ihtiyat fonunun ayrılması,
- Şirketin pay almasına müsaade edilmeksizin, tamamen ya da kısmen katılımcılar arasında paylaşılması,
- Danışma komitesinin onaylayacağı başka bir şekilde değerlendirilmesi mümkündür.

Bakiyenin, tamamen ya da kısmen katılımcılara dağıtımı, sigorta sözleşmesinde belirtilmesi ve şirketin yeterli sermaye şartını haiz olduğunun şirket aktüeri tarafından onaylanması kaydıyla, aşağıdaki yollardan biriyle yapılabilir;

- İlgili dönem içerisinde tazminat alıp almadıklarına bakılmaksızın ödedikleri katkı primlerine göre bütün katılımcılara dağıtılabilir.
- İlgili dönem içerisinde hiçbir şekilde tazminat almayan katılımcılara dağıtılabilir.
- İlgili dönem içerisinde tazminat alıp almadığına bakılmaksızın fona pozitif katkı sağlayan tüm katılımcılara dağıtılabilir.
- Danışma komitesinin onaylayacağı başka bir usulle dağıtılabilir.

4.ŞEFFAFLIK VE BİLGİLENDİRME

- Katılım sigortacılığının tanımı, prensipleri, farkları, şirket tarafından uygulanan model gibi açıklayıcı bilgiler şirketlerin internet sitelerinde uygun bir başlık altında yayımlanır.
- Katılımcıların doğru ve eksiksiz bilgilendirilmesi ile katılımcıların katılım sigortacılığı ürünü satın aldığı farkında olmasını teminen, şirket, bu farklılığın ayırt edilebilmesi için sigorta bilgilendirme formunu ve sigorta sözleşmesini buna göre düzenlemek zorundadır.
- Katılım sigortacılığı uygulayan şirketlerin risk fonunun risklerini yönetmek amacıyla reasürans ve/veya katılım reasürans koruması satın almaları mümkündür.

Ancak, şirket tarafından reasürans koruması satın alınması durumunda buna ilişkin danışma komitesi onayının alınmış olması ve katılımcıların bu hususta bilgilendirilmesi gerekir. Bu kapsamda, şirketlerin, reasürans/katılım reasüransı hizmeti aldıkları firmaların bilgilerinin internet sitesi üzerinden duyurulması zorunludur.

→Katılım sigortacılığı uygulayan şirketlerin fonlarını yönlendirdikleri yatırım enstrümanlarına ilişkin yatırım tutarı ve enstrüman bilgileri ile bunlara ilişkin getiri sonuçlarını yıllık faaliyet raporlarında yayımlaması zorunludur.

5.KATILIM SİGORTACILIĞI İLE GELENEKSEL SİGORTACILIK ARASINDAKİ FARKLAR

Katılım sigortacılığı sisteminde temel yaklaşım, toplanan primlerin, faiz getirisi olmayan finansal araçlara yatırılması, bu şekilde faiz geliri yerine kara katılım yoluyla primlerin değerlendirilmesidir.

Hem katılım hem de geleneksel sigortacılıkta sigortalılara güvence sunma bakımından, büyük bir fark yoktur. Katılım sigortacılığını geleneksel sigortacılıktan ayıran temel fark, risk paylaşımının, bir takım dini kurallara uygun olarak yapılması ve fonlar yönetilirken, faizsiz bankacılık esaslarına bağlı kalınmasıdır. Katılım sigortacılığında, şirket sigortacılık faaliyetleri sonunda bir kar elde etmişse, katılımcılara bu kardan pay vermektedir.

→Geleneksel sigortacılık, ticari kaygı ile hareket eder. Faiz hassasiyeti yoktur. Katılım sigortacılığında dayanışma esastır. Faize duyarlıdır.

→Geleneksel sigortacılıkta şirketin sahibi, sermayeyi koyan kişi veya kuruluşlardır. Katılım sigortacılığında şirketin sahibi, katılımcılar olmaktadır.

→Geleneksel sigortacılıkta esas olan riskin sigorta şirketi tarafından satın alınmasıdır. Katılım sigortacılığında sigorta şirketi ile katılımcılar arasında risk paylaşımı söz konusudur.

→Geleneksel sigortacılıkta kar, tamamen sermayedara aittir. Katılım sigortacılığında kar, sigorta şirketi ile katılımcılar arasında paylaşılır.

Geleneksel sigortacılıkta, yatırımlar için herhangi bir kısıt yoktur. Katılım sigortacılığında yatırımlar, İslami esaslar çerçevesinde yapılmak zorundadır.

→Geleneksel sigortacılıkta sigorta şirketlerine ödenen poliçe primleri, beklenen olası risklere karşılık şirkete aittir. Katılım sigortacılığında, prim şeklinde yapılan ödemelerin tamamı veya bir kısmı, diğer katılımcıların risklerine karşılık olarak tekafül fonunda tutulur.

→Geleneksel sigortacılıkta sigortalılar, satın aldıkları poliçeye karşılık prim öderler. Katılım sigortacılığında katılımcılar, teberru veya bağış adı ile ödeme yaparlar.

→Geleneksel sigortacılıkta sigorta şirketleri, mevcut yasal düzenlemelere tabidir. Katılım sigortacılığında şirketler, bu yasal düzenlemeler yanında dini esaslara uygunluk bakımından, şirket içindeki Danışma Komitesi'ne de tabidir.

→Geleneksel sigortacılıkta yatırımlarda kullanılacak fonlar için İslami kurallara uygunluk söz konusu değildir. Katılım sigortacılığında şirketin ve katılımcıların fonları İslami açıdan uygun yatırımlarda kullanılır.

Kısaca geleneksel sigortacılık sisteminde, toplanan primlerden hasar ödemeleri yapıldıktan sonra bir kazanç sağlanmışsa, bu kazanç sermayedara aittir ve onlara kar payı

olarak ödenir. Ama katılım sigortacılığı sisteminde, dayanışma esastır ve tekafül fonunda bir para kalmışsa, bu para şirket ile katılımcılar arasında paylaşılır.

Katılım sigortacılığı şirketleri bünyesinde, yapılan faaliyetlerin dini kurallara uygun olup olmadığını denetleyen ve yeri geldiğinde görüş veren bir kurul olmak zorundadır.

Bu inanıştan hareketle, katılım sigortacılığı yapan kuruluşlar, sigara bayilerini, alkol satan yerleri vs. sigortalamazlar.

6.SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Türkçe dayanışma anlamındaki Arapça «ke fe le», yani yardımlaşma kökünden gelen Tekafül sistemi, literatürde farklı kaynaklarda “İslami Sigortacılık”, “Faizsiz Sigortacılık”, “Teavün Sigortacılığı”, “Katılım Sigortacılığı” gibi isimlerle adlandırılabilir.

Tekafül, 1970’lerin sonlarında İslami bankaların İslami kurallara uygun sigorta teminatları ihtiyacından doğmuştur. İlk Tekafül şirketi 1979 yılında Sudan’da kurulmuştur (Islamic Insurance Company). Dünyada 2014 yılı sonu itibarıyla Tekafül varlıkları 33 milyar ABD dolarına Tekafül katkı payı tutarı da yaklaşık olarak 14 milyar ADB dolarına ulaşmıştır. Dünyada Tekafül katkı payı tutarının 2017 yılı sonunda 20 milyar ABD dolarına erişmesi beklenmektedir. Dünyada 60’tan fazla ülkede 308 tane şirket Tekafül faaliyeti göstermekte ve bunların 93 adedi Tekafül Penceresi modeliyle çalışmaktadır. “Örneğin; İsveç’te düşük gelir seviyesindeki insanların kendilerine uygun sigorta güvencelerini makul koşullarda alabilmelerine imkân sağlamak amacıyla kooperatif sigortacılığı yapmak üzere 1908 yılında kurulan Folksam 2009 yılında ülkede yaşayan yaklaşık 500.000 civarındaki Müslüman vatandaşı için İslami prensiplere uygun özel bir birikimli hayat sigortası (Aile Tekafül) ürünü geliştirip satışa sunmuştur.”

Tekafül ile ilgili yasal düzenlemeler ilk defa 1984 yılında Malezya’da yapılmıştır. İslam Konferansı Örgütü Fıkıh Konseyi 1985 yılında aldığı bir kararla; geleneksel sigortacılığa alternatif olarak İslami sigortacılığın, katılımcıların yardımlaşması ve işbirliğine dayalı Tekâfül sistemi içinde yapılabileceğini belirlemiştir.

Katılım Sigortacılığı(Tekafül) sadece Müslüman ülkelerde değil, diğer ülkelerde de hızla yayılmaktadır. Ülkemizde katılım sigortacılığının resmi dayanağının çıkmasıyla birlikte sigorta ürünleri çeşitlenecek ve sigorta sektörü derinlik kazanacaktır. Ülkemizde katılım sigortacılığı alanında faaliyet gösteren 8 adet şirket bulunmaktadır. Ancak yasal düzenlemenin hayata geçmesiyle birlikte bu sayının 2-3’e katlanacağı düşünülmektedir.

Ülkemizde mevzuatın düzenlenmesi ve yürürlüğe girmesiyle birlikte, sektörde faaliyet gösteren yerli yabancı şirketlerin birçoğu, inanç hassasiyetinden dolayı sigorta yaptırmamış önemli bir kesim olan, katılım sigortacılığı müşterisine ulaşmak isteyecektir. Mevcut sistemin yanında katılım sigortacılığına da olanak sağlayan pencere modeliyle katılım sigortacılığına girecek hem şirket hem de sigortalı sayısı artacaktır. Şirketlerin satış, pazarlama ve operasyonel yönden uyması gerekli hususlar, bu sistemin sağlıklı takibinin ve raporlanmasının sağlanması ile sigortalıların hak ve menfaatlerinin gözetilmesi yeni sistem ile mümkün olacaktır. Bu uygulama ile sigortacılık sektöründe eksikliği hissedilen tüketici güveni sağlanacak ve uygulama birlikteliği de sağlanmış olacaktır.

1882
KONYA TİCARET ODASI
KONYA CHAMBER OF COMMERCE

FAİZSİZ SİGORTACILIK KAVRAMI: “TEKAFÜL”- KATILIM SİGORTACILIĞI

M. MUSTAFA AKKAN

7.KAYNAKÇA

- <http://www.sigortacigazetesi.com.tr/katilim-sigortaciligina-mevzuat-dopingi/>
- <https://www.ntv.com.tr/ekonomi/korfez-sermayesini-cekecek-sigorta-sistemi-hazir,GEys70Fe6EavrmFi-XDuDA>
- <http://www.aksam.com.tr/ekonomi/katilim-sigortalaciligi-nedir-dini-acidan-uygun-mudur/haber-529289>
- <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/09/20170920-7.htm>
- <http://www.sigortacigazetesi.com.tr/katilim-sigortaciligi-icin-hiz-yapma-zamani/>
- <http://www.tekafulsigorta.com/>
- <https://www.katilimemeklilik.com.tr/hakkimizda/katilim-emeklilik-hakkinda/katilim-sigortaciligi/>
- <https://www.sigorta.com.tr/katilim-sigortaciligi-nedir>